

BÜTÜN ŞİİRLERİ

Ahmet Hamdi Tanpınar

DERGÂH YAYINLARI 18

Türk Edebiyatı-Şiir 1

Tanpınar Bütün Eserleri 1

Sertifika No 49170

ISBN 978-975-995-572-4

1. Baskı 1976

30. Baskı Şubat 2022

Konsept ve Dizi Tasarımı

Işıl Döneray

Kapak Uygulama

Ercan Patlak

Fotoğraf

Kerem Sanlıman

Fotoğraf Asistanı

Erdoğan Demir

Sayfa Düzeni

E. Gökçe Aksoy

Baskı

Ana Basın Yayın Gıda İnş. Tic. A.Ş.
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad.

2622. Sok. No: 6/13

Bağcılar/İstanbul

Tel: (212) 446 05 99

Matbaa Sertifika No 52729

Dergâh Yayınları

Klodfarer Cad. No: 3/20 34122 Sultanahmet/İstanbul

Tel: (212) 518 95 79 80 Faks: (212) 518 95 81

www.dergah.com.tr/bilgi@dergahyayinlari.com

Bütün Şiirleri'nin yayın hakları Dergâh Yayınları'na aittir.

Teşekkürler Kaşif Gündoğdu, Ekber And, Kerim Bayer
Asiye Cengiz, Zeynep Kerman, Hüsrev Hatemi

BÜTÜN ŞİİRLERİ

Ahmet Hamdi Tanpınar

Hazırlayan
İnci Enginün

AHMET HAMDİ TANPINAR

23 Haziran 1901'de İstanbul Şehzadebaşı'nda dünyaya gelir. Kadı bir babanın oğlu olması hasebiyle Ergani-Madeni, Sinop, Kerkük ve Musul gibi farklı kültürleri haiz coğrafyalarda çocukluğunu ve gençliğinin ilk yıllarını geçirir. Musul'dayken annesini kaybeden Tanpınar babasının tayini üzerine yerleştikleri Antalya'da 1918'de liseyi bitirir. Tüm bu farklı kültürler Tanpınar'a, yazılarında da izi sürülebileceği gibi, önemli bir gözlem ve tespit gücü kazandırmıştır. Yüksek tahsil için geldiği İstanbul'da 1919'da Darülfünun Edebiyat Fakültesi'ne kaydını yaptıran Tanpınar, burada Yahya Kemal başta olmak üzere Rıza Tevfik, Mustafa Şekip, Necib Asım gibi edebiyat dünyasının ileri gelen hocalarıyla tanışır; Necip Fazıl Kısakürek, Mükrimin Halil Yınanç, Hasan Âli Yücel, Ahmet Kutsi Tecer gibi isimlerle de dönem arkadaşlığı yapar. Tanpınar'ın ilk şiirleri, 1921'de Yahya Kemal'in öncülüğünü yaptığı *Dergâh* dergisinde yayımlanır. 1923'te Darülfünun'dan mezun olduktan sonra ilk öğretmenlik görevine Erzurum Lisesi'nde başlar. Bu yıllarda diğer çağdaşları gibi hem Batı edebiyatına yön veren Baudelaire, Dostoyevski, Shakespeare, Homeros, Goethe, Herdeia, Mallarme, Verlaine hem de Doğu'nun klasikleri arasında yer alan Nedim, Şeyh Galip, Şeyhî ve Nailî'yi okur. 1925 yılında Konya'ya, 1927'de Ankara'ya tayin edilir. 1928-1932 arasında Ankara Erkek Lisesi, Gazi Terbiye Enstitüsü, Musiki Muallim Mektebi ve Ankara Kız Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yapar. Ankara yıllarında Ziyaettin F. Findikoğlu, F. Nafiz Çamlıbel, A. Kutsi Tecer, Orhan Veli Kanık, Oktay Rifat, Melih Cevdet Anday, Samet Ağaoğlu, Ahmet Muhip Dıranaş, Nurullah Ataç ile hemhâl olur. 1932'de İstanbul'a tayini çıkan Tanpınar İstanbul Kadıköy Lisesi'nde görev aldıktan sonra Ekim 1933'te Güzel Sanatlar Akademisi, Sanat Tarihi kürsüsünde estetik ve mitoloji hocalığı görevine getirilir. Ankara'daki çevresi Tanpınar'ın edebiyat anlayışını nasıl derinleştirdiyse Akademi'deki ortam da sanat alanındaki okumalarını ve yorumlarını derinleştirmiştir. 1939'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde açılan Yeni Türk Edebiyatı kürsüsüne profesör olarak atanır. 1943 seçimlerinde Maraş milletvekili olarak meclise giren Tanpınar'ın milletvekilliği 1946'da sona erince bir süre Milli Eğitim müfettişi olarak görevlendirilir, 1948'de de Güzel Sanatlar Akademisi'ndeki kadrosuna geri döner. 1949'da Edebiyat Fakültesi'ndeki kürsüsüne yeniden atanır ve bu görevini ölümüne kadar sürdürür. 1953-1959 arasında farklı vesilelerle Avrupa'ya seyahatler yapmış; Hollanda, İngiltere, Fransa, İspanya, Portekiz, İtalya, İsviçre, Almanya ve Avusturya'yı görme imkânı bulmuştur. Kalp krizi sonucu 24 Ocak 1962'de hayata veda eden Tanpınar'ın kabri Aşyan Mezarlığı'nda, hocası Yahya Kemal'in yanındadır.

Eserleri: *Tevfik Fikret: Hayatı, Şahsiyeti, Şiirleri ve Eserlerinden Seçmeler* (1937); *Namık Kemal Antolojisi* (1942); *Abdullah Efendi'nin Rüyalari* (1943); *Beş Şehir* (1946); *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi* (1949); *Huzur* (1949); *Yaz Yağmuru* (1955); *Şiirler* (1961); *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* (1961); *Yahya Kemal* (1962); *Edebiyat Üzerine Makaleler* (1969); *Yaşadığım Gibi* (1970); *Sahnenin Dışındakiler* (1973); *Tanpınar'ın Mektupları* (1974); *Mahur Beste* (1975); *Aydaki Kadın* (1987); *İki Ateş Arasında* (1998); *Edebiyat Dersleri* (2002); *Tanpınar'dan Ders Notları* (2004); *Günlüklerin Işığında Tanpınar'la Baş Başa* (2007); *Tanpınar'dan Notlar* (2015); *Hep Aynı Boşluk* (2016); *Tanpınar'dan Çeviriler* (2017); *Hüsrev ü Şirin* (2017); *Suat'ın Mektubu* (2018); *Alketis-Medeia-Elektra* (Euripides'ten, 2018).

SUNUŞ

1989 yılında daha önce merhum hocamız Mehmet Kaplan'ın düzenlediği Tanpınar'ın *Bütün Şiirleri*'ni gözden geçirmem gerektiğinde, Tanpınar ile meşgul olan arkadaşlarımı da davet ederek *Bütün Şiirleri* için onların da tekliflerini sormuştum. Hepimiz hem Tanpınar şiirlerinin serüvenini gösterecek tenkitli bir basımı, hem de rahat okunacak bir kitabı istiyorduk. *Bütün Şiirleri*'nin 1989'daki şekli, bu son baskıda da korunmuştur. Kitap çıktıktan sonra da sürekli olarak Tanpınar'ın şiirleriyle ilgili yeni bilgilere ulaştım. Her baskıda notlara yeni bilgiler eklendi. Son olarak da bulduğum şiirleri ekledim.

Bunlardan “Şehriyar” onun yayınlanmış olan ilk şiiridir ve arkadaşı Rıfkı Melûl Meriç'e ithaf edilmiştir. Rıfkı Melûl'ün şiiri de tıpkı “Şehriyar”¹ gibi, dönemindeki ortak bir temi işler. Notlar kısmına Rıfkı Melûl'ün şiirini de aldım. Bu iki şiirin de

1 *Şebab*, nu. 15, 5 Teşrin-i sani 1336/1920, s. 369-370. *Bütün Eserleri*'ne almadan önce *Dergâh* dergisinde neşredilmiştir: “Tanpınar'dan Bir İlk Dönem Şiiri Daha”, *Dergâh*, nu. 228, Şubat 2009, s. 10-11.

Yakup Kadri'nin mensur şiirlerini, Yahya Kemal'in "Mehlika Sultan"ını andıran bir havası var. Bir arayış şiiri. Tanpınar'ın şiir serüvenine ilk adımıdır. Tanpınar'ın ilk şiirinin vezinsiz bir deneme olması ilginçtir. O ömrünün sonlarında da bu şekle tekrar dönmek isteyecektir. *Bütün Şiirleri*'nin 8. baskısına eklediğim bu şiiri 10. baskıda asıl yerine yerleştirdim. Tanpınar'ın ilk şiirlerinin daha da artabileceğine dair içimde müphem bir duygu var. Bunun da sebebi 1920'lerin güç şartlarında çıkmaya çalışan dergilerdeki düzensizliktir.

İkincisi ise bitmemiş bir şiirdir. Güzin Dino, hatıralarında 27 Mayıs 1960 tarihinde Paris'te bulunan Tanpınar'ın heyecanla çok güzel bir şiir yazdığını, kendisine okuduğunu, fakat metni bırakmadan cebine koyup gittiğini anlattıktan sonra, şiiri neşretmeyişiyle ilgili olarak da Tanpınar'ı korkaklıkla "kapı kulu" olmakla itham eder. İnsan bu satırları okuyunca gerçekten üzülüyor. Tanpınar hangi şiirini yazar yazmaz neşredivermiştir ki. Bunu onun en yakınlarından, sevdiği bir dostu bile anlayamamıştır. Tanpınar güncel olaylarla ilgili şiir yazmaz, onun kendi içinde tamamlanmasını, evrensel boyuta ulaşmasını bekler. Bu şiir üzerinde çalışmak niyetinde olmalı ki günlüklerinde "Gelecek" başlığıyla yer almış. Ama onun ilk şekli ile bu metin arasındaki farkı bilmiyorum. "Gelecek"i *Bütün Şiirleri*'ne almayı uygun gördüm.

Bu son baskıda notlara yeni eklemeler yaptım. Prof. Dr. Orhan Okay, *Çığır* (1944) dergisinde rastladığı "Her Şey Yerli Yerinde" ile *Yapı ve Kredi Bankası Bursa Şubesi'nin Açılış Hatırası* (4 Haziran 1948)'ndaki farklı bir "Bursa'da Zaman" neşrini haber verdi ve metinleri getirdi. Kendisine teşekkür ederim.

Tanpınar da tıpkı hocası Yahya Kemal gibi, şiirlerini bir türlü bitirememekte onlara her an müdahale etmektedir. Bu şiirlerdeki farklar da tesbit edilmiştir.

Kim bilir bundan sonraki baskılarda daha ne eksikler bulacak ve onları da ekleyeceğiz.

Tanpınar'ın mektuplarında, günlüklerinde, onun hakkındaki yazılarında şiirlerinin farklı şekillerini gördükçe onları da topladım ve notlara geçirdim. Şiiri hayatının tek ihtirası sayan Tanpınar, mükemmel şiire ulaşmak için bütün ömrünce uğraşmış, az yazmıştır. Günlüklerinde,

“Şiirim esastır. Fakat roman şöhretimi ve şahsiyetimi tesis edecektir. Birisi düşüncem, asıl estetiğim, öbürü asırımla temas noktamdır. Bu temas kendi estetiğimin içinden çıkmalı, bir anlayışın hayata tatbiki olmalıdır”²

der. Tanpınar'ın şiir müsveddelerini kaydettiği çok sayıda defter bulunmaktadır. Önce Orhan Okay ve Sema Uğurcan kendilerinde bulunan defterleri göstermişlerdi. Bu defterlere dayanarak Tanpınar'ın şiir çalışmasını göstermek amacıyla iki yazı da yazmıştım.³ Daha sonra Zeynep Kerman Mehmet Kaplan'ın belgeleri arasında şiir çalışmalarının müsveddesi olan defterleri buldu. Mehmet Kaplan *Tanpınar'ın Şiir Dünyası*'nı yazdığı sırada bu defterleri görmüştür. Tıpkı Tanpınar'ın günlükleri gibi şiir müsveddelerini de Kenan Tanpınar'ın Mehmet Kaplan'a emanet ettiği anlaşılmakta.

Bu defterlerden hemen yararlanmak kolay değildir. Üzerinde çalıştığı şiirleri tekrar tekrar yazmış, bazen mısraların, bazen kelimelerin yerlerini değiştirmiş, son şeklini bulana kadar tatmin olmamıştır.

Yine Tanpınar bütün çabasına rağmen şiirinden hiç de memnun değildir. Kitabı çıktığı zaman, onları insafsız bir tenkit süzgecinden geçirir. Bir yandan da hemen ikinci şiir kitabını tasarlar. Sayısız listeler hazırlar. Ama artık önündeki sayılı

2 *Günlüklerin Işığında Tanpınar'la Başbaşa*, hzl. İnci Enginün-Zeynep Kerman, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2013, s. 299.

3 İnci Enginün, “Tanpınar'ın Şiir Çalışması”, *Doğumunun 100. Yılında Ahmet Hamdi Tanpınar*, hzl. Sema Uğurcan, İstanbul: Kitabevi, 2003, s. 47-56; “Tanpınar'ın Mükemmellik Çabası: Şiir Müsveddeleri Üzerine Bir Deneme”, *Journal of Turkish Studies, Türklük Bilgisi Araştırmaları*, c. 30/III, Harvard, 2006, s. 37-50.

günler bitmek üzere­dir. Her Őeyde geciktiğinden Őik yet eden Tanpınar, bunda da gecikmiŐtir.

Tanpınar'ın Şiirleri hakkında Őairlerin ilginç yorumları vardır. Çoğu onun Şiirlerinin güzelliğini fark etmiŐ ve onları sevmiŐ olsalar da, onu Őair saymayanlar da vardır. Bunlar üzerinde geniş bir çalışma yapılması gerekir. Fakat Tanpınar'ın asıl kendisine yönelttiği eleŐtiriler “ ld r c ” niteliktedir. Kendisi hakkında alıntıladığım tespiti, yanılmadığını da göstermektedir. Günümüzde onun romanlarını ve düŐüncelerini anlayan, değerlendiren ve sevenler, eminim bir gün onun Şiirlerinin derinliğini de fark edeceklerdir.

Tanpınar'ın Şiirlerinin okuyucusu da hiç eksilmedi. Mehmet Kaplan'ın düzenlediği Őekliyle 1976 ve 1981'de iki baskı yapan kitap, 1989'dan sonra daha çok okuyucu buldu. Őair Tanpınar da bir gün kendisinin layık olduğu noktada değerlendirilecektir.

 NCİ ENG N N
Suadiye, 10 Şubat 2012

ÜÇÜNCÜ BASKI DOLAYISIYLA

İlk şiirini 1920’de yayımlayan, şiirlerinden bir derlemeyi ise ancak 1961 yılında kitap hâlinde okuyucularına sunan Ahmet Hamdi Tanpınar, hocası Yahya Kemal Beyatlı’nın titizliğine sahiptir ve şiirlerini uzun uzadıya işlemiştir. Bundan dolayı hem şiirlerini geç yayımlamış hem de yayımladıktan sonra üzerlerinde değişmeler yapmıştır. Bunun en tipik örneği üç defa dergilerde yayımlandıktan sonra *Şiirler*’de yer alan “Bursa’da Zaman” şiiridir. Şairin bu titizliğini, farkları tesbit ederek göstermek istedik. Ancak bu tür yayınlar daha ziyade şiirin tekniği ile uğraşanlara hitap ettiğinden, gerçek şiir okuyucusunun görmek istediği notsuz, açıklamasız bir baskıyı da amaçladık. Bu iki amacı tek baskıda birleştirmek için de şiirlerin altına herhangi bir not koymayarak bütün bibliyografik bilgi ve farkları kitabın sonuna notlar hâlinde ekledik. Böylece şiirler hiç bir dış müdahale olmadan okunabileceği gibi, onlar hakkında bilgi edinmek isteyenler notlar bölümüne müracaat edebilirler. Notlardan kolayca yararlanılabilmesi için de şiirlerin adlarından sonra bu kitabın hangi

sayfasında yer aldığı gösterilmiştir. İlk defa kitapta yayımlanmış olanlarla ilgili herhangi bir açıklama yapılmamıştır.

Bu kitabın ilk düzenlemesi Tanpınar'ın öğrencisi ve meslektaşı merhum hocamız Prof. Dr. Mehmet Kaplan tarafından yapılmıştı. Bu baskıda da esas itibarıyla bu düzene bağlı kaldık. Elinizdeki kitap şu bölümlerden oluşmaktadır:

1. **ŞİİRLER:** Tanpınar'ın bu mütevazı ad ile yayımladığı, fakat kendisi için şiirden başka hiçbir şeyin önemli olmadığını da gösteren bu başlık altında Yeditepe Yayınları arasında 1961 yılında çıkan kitap yer almaktadır.

2. **EŞİK:** Tanpınar'ın üzerinde çok çalıştığı, estetiğini oluşturan “Eşik” kavramı üzerindeki şiiridir. Bu şiir bundan dolayı müstakil bir bölüm olarak düşünülmüştür.

3. **ZAMAN KIRINTILARI:** Zamanı yekpare, parçalanmaz bir an olarak telakki eden Tanpınar'da “zaman” kavramı çok önemli bir yer tutar. Bu şiir dairesine bağlı olanlar, bu bölümde bir araya getirilmiştir. Buraya önceki baskıdan farklı olarak “Kış Bahçesi” ve Boğaz'da Gece” de eklenmiştir. Bu şiirler Ahmet Hamdi Tanpınar'ın ölümünden kısa süre önce neşrettiği son şiirleridir.

4. **İNSANLAR ARASINDA:** Tanpınar'ın bütün eserlerine yayılmış olan alelade insanların trajedilerini, insan olarak dünyaya gelen Zeus'ün tecrübesinde gösteren bu şiirin, ne yazık ki sadece bir bölümü yayımlanmıştır. Tanpınar'ın bir tiyatro eseri olarak düşündüğü anlaşılan, ama sadece “prolog”u yazılabilen “İnsanlar Arasında” bu metinden ibarettir.

5. **İLK ŞİİRLER VE İLK ŞEKİLLER:** *Bütün Şiirleri*'nin ilk baskısındaki “Eski Şiirler” ile “Bazı Şiirlerin İlk Şekilleri” bölümleri, bu neşirde “İlk Şiirler ve İlk Şekiller” başlığı altında birleştirilmiştir. Bu bölümde kronolojik olarak Tanpınar'ın yayımladığı bütün şiirler bulunmaktadır. İlk baskıda “Bazı Şiirlerin İlk Şekilleri” bölümü olarak düzenlenen kısımda ilk şekilleri bulunan metinlerdeki farklar notlarda gösterilmiştir. İki metin

arasında büyük farkın olduğu bir iki metin ise “İlk Şiirler ve İlk Şekiller” bölümüne alınmıştır. Notlarda bunlarla ilgili göndermeler yapılmıştır.

6. YAYIMLANMAMIŞ ve BİTMEMİŞ ŞİİRLER: İlk baskıda iki ayrı bölüm olarak yer alan şiirler de burada birleştirilmiştir. Tanpınar bize bitmiş olarak görünseler de onları yayımlamadığına göre, demek ki onları henüz bitmiş saymıyordu. Bundan dolayı tamamlanmış hissini aldıklarımızı başa koymak suretiyle bu iki bölümün birleştirilmesi yoluna gidilmiştir. Bu bölümdeki şiirlerin asıllarını ben görmedim. Onun için metinleri daha önceki neşirde olduğu gibi bıraktım.

7. NOTLAR: Tanpınar’ın eserleri üzerinde yaptığı değişiklikler malumdur. Muhtelif neşirlerdeki farklar bu bölümde gösterilmiştir. Bundan amaç, okuyucunun bitmiş metinle karşılaşması; önceki hâlini merak edenlere de gerekli bilgiyi vermektir.

Kendisine büyük bir saygı ile bağılı olduğumuz merhum hocamızın sanat eserlerinin günden güne artan bir okuyucu kitlesi tarafından zevkle okunduğunu, eserleri etrafında düşünene geniş bir genç kitlesinin olduğunu görmekten ayrı bir mutluluk duyduğumuz açıktır. Onun eserlerinin en iyi şekilde yayımlanması için, onun öğrencileri olarak elimizden geleni yapmayı da bir görev saymaktayız. Bundan dolayı da kitabın bu üçüncü baskısını hazırlarken onun öğrencileri olarak ortak bir çalışma yürütmüş ve kitaba verilmesi gereken şekil üzerinde beraberce düşünmüştük. Ne kadar gayret edersek, yine de bazı ufak ihmallerden doğan yanlışları önlemek mümkün olmuyor. Her baskıda eksikleri biraz daha giderme çabası devam ediyor.

Bu baskıda da bazı noksanlar bulunabilir. Dilerim, eksikler ve kusurlar çok azdır ve onları da dikkatli okuyucuların bildirmesi sayesinde daha iyi baskılara ulaşmak mümkün olur.

İNCİ ENGİNÜN
1989

İÇİNDEKİLER

21 ŞİİRLER

23 Ne İçindeyim Zamanın • 24 Sabah • 25 Yavaş Yavaş Aydınlanan • 27 Bendedir Korkusu • 28 Şiir • 29 Uyanma • 30 Deniz Ufkunda • 31 Sabaha Karşı • 32 Selam Olsun • 33 Yollar Çok Erken... • 34 Siyah Atlar • 35 Bir Heykel İçin • 36 Bir Gül Tazeliği • 37 Başka Bir Yıldızda • 38 Sesin • 39 Bir Gül Bu Karanlıklarda • 40 Gezinti • 41 Hatırlama • 42 Rıhtımda Uyuyan Gemi • 43 Her Şey Yerli Yerinde • 44 Bütün Yaz • 45 Defne Dalı • 46 Musiki • 47 Güller ve Kadehler • 48 Ayna • 49 Mavi, Maviydi Gökyüzü • 50 Karışan Saatler İçinde... • 51 Uykusu Sularında • 52 Bursa'da Zaman • 54 Bir Gün İcadıye'de • 55 Ey Kartal Bakışlı • 56 Dönüş • 57 Gül • 58 Bırak Aydınlığa • 59 Deniz • 60 Raks • 61 Akşam

63 EŞİK

65 Eşik

71 ZAMAN KIRINTILARI

73 Zaman Kırıntıları • 79 Avare İlhamlar • 81 Üst Üste • 82 Son Yağma • 83 Başımızın Üstünde Bir Bulutun • 84 Altın Güzeldir • 85 Kış Bahçesi • 86 Boğaz'da Gece

87 İNSANLAR ARASINDA

89 İnsanlar Arasında

99 İLK ŞİİRLER VE İLK ŞEKİLLER

101 Şehriyar • 103 Musul Akşamları • 105 Sonbahar • 106 Madalyon • 107 Hicret • 108 Annem İçin • 109 İsfahan • 110 Kerem'e • 111 Odalarda Akşam

112 Beyaz Taş • 113 Kalbim • 114 Bir Yolcuya • 115 Senenin Son Gecesi •
116 Sonbahar • 117 Ölü • 118 Leylâ • 119 Aynalar • 121 Sen ve Ben • 122 Yaralı •
123 Yolculuk • 124 Sabah • 126 Günlerimiz • 127 Hep Aynı Gül • 128 Eşik •
129 Yarasa • 130 Sayıklama • 131 Yağmur • 132 Raks

133 YAYINLANMAMIŞ VE BİTMEMİŞ ŞİİRLER, MISRALAR

135 Duru Bir Su Üstünde Uçsuz Bucaksız • 136 Merdiven • 137 Hangi Eşikte •
138 Sis • 140 Ölüler • 141 I • 142 II • 143 III • 144 IV • 145 V • 146 VI • 147 VII •
148 VIII • 149 IX • 150 X • 151 XI • 152 XII • 153 XIII • 154 XIV • 156 XV •
158 XVI • 159 XVII • 160 XVIII • 161 Kış Bahçesi • 162 Sis • 163 XIX •
164 Gelecek

167 NOTLAR

182 ŞİİRLERİN ALFABETİK LİSTESİ